

Cursuri universitare

Andra IFTIMIEI

Drept comparat și sisteme juridice contemporane

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Andra IFTIMIEI

Drept comparat și sisteme juridice contemporane

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2024-

Titlul I

Drept comparat și sisteme de drept.

Noțiuni introductive

CAPITOLUL I

DEFINIȚII

Sistem juridic = sistemul dreptului ca structură normativă, precum și alte componente, constând în conținutul și forma dreptului, izvoarele dreptului, echitatea, conștiința juridică și ordinea de drept¹. Totodată, prin sistem juridic se înțelege dreptul unui stat, al unei comunități autonome sau ale unei societăți aflate pe un teritoriu, constituit din reguli și din modalități de punere în aplicare, care formează un ansamblu coerent².

Sistem constituțional = „ansamblul coerent și armonios structurat al instituțiilor politice și al normelor juridice prin care se obiectivează mecanismele de guvernare consfințite în Constituție, prin intermediul cărora se realizează procesul de conducere statală”³.

Ordine juridică = un ansamblu de norme juridice interconectate, care își derivă toate originea din același sistem de referință (moduri de formare), acesta fiind aspectul care le reunește într-un singur sistem⁴.

Tradiție juridică = un concept diferit de cel de sistem juridic. Tradiția juridică este normativă, complexă și deschisă, fiind fundamentul sistemului juridic⁵.

Familie juridică = denumire convențională pentru înrudirea tradițiilor juridice, după cum este cazul familiei romano-germanice, unde exponenții celor două școli au întreprins eforturi conjugate pentru cristalizarea trăsăturilor familiilor juridice, care au pus bazele sistemului de drept civil.

Drept comparat = știința care constă în descoperirea și clasificarea sistemelor și subsistemelor juridice care se regăsesc în statele componente ale lumii, în funcție de caracteristicile proprii. Totodată, dreptul comparat este o știință juridică ce vizează

¹ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, București, 2005, p. 42.

² D. Alland, S. Rials, *Dictionnaire de la culture juridique*, Ed. Lamy-PUF, Paris, 2003, p. 1462.

³ C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 569.

⁴ C. Dominicé, *L'Ordre juridique international entre tradition et innovation*, Graduate Institute Publications, Geneva, 1997.

⁵ M.H. Patrick Glenn, *La tradition juridique nationale*, în *Revue internationale de droit comparé*, vol. 55, nr. 2, aprilie-iunie 2003, pp. 263-278.

două aspecte: macro-comparația (sisteme juridice) și micro-comparația (principii și instituții juridice).

State de drept civil = state cu sisteme juridice fundamentate pe familia juridică romano-germanică, având caracteristici distincte și care se regăsesc din punct de vedere geografic concentrate pe continentul european, dar și în America Latină. Principala sursă de drept este legea.

State common law = state cu sisteme juridice fundamentate pe tradiția britanică, în cadrul căreia principala sursă de drept este precedentul judiciar.

Interpretare juridică = procesul intelectual de stabilire a sensului exact al normelor juridice, în vederea aplicării acestora, respectiv în vederea soluționării unor cauze. Interpretarea juridică poate fi oficială și obligatorie, după cum poate fi neoficială sau doctrinară și facultativă¹.

Izvoare de drept = forme de exprimare a dreptului, constând în modalitatea de instituire sau recunoaștere de către puterea de stat a normelor juridice în procesul de creare a dreptului².

Lege = act normativ cu o forță juridică superioară, adoptat de autoritatea legiuitoare a statului. Legea trebuie să fie „expresia voinței generale”, după cum „toți cetățenii au dreptul să contribuie personal sau prin reprezentanții lor la elaborarea sa”³.

Cutumă sau obicei = regulă de conduită ce se formează spontan ca urmare a aplicării ei repetate într-o perioadă de timp relativ îndelungată într-o colectivitate umană⁴.

Ierarhie normativă = structurare a actelor normative în funcție de forța lor juridică. De regulă, în vârful ierarhiei normative se află legile fundamentale, urmate de legile organice, legile ordinare și celelalte acte normative. Ierarhia normativă națională este integrată ierarhiei normative internaționale, actele de drept internațional și de drept european având forță juridică superioară (cu excepțiile prevăzute de legislația fiecărui stat).

Stat de drept = concept ce sintetizează elementele unei triple doctrine (liberală cu caracter conservator, conservatoare cu caracter reacționar și doctrina strict liberală), trăsăturile definitorii ale acestuia fiind subordonarea puterii față de drept, structurarea piramidală a puterii, garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale individului, principiul separației puterilor în stat și participarea cetățenilor la exercitarea puterii.

Drept pozitiv = ansamblul regulilor juridice aplicabile la un moment dat, într-un spațiu juridic determinat, fie ca este vorba de un stat unitar, fie de un stat compus.

¹ I. Craiovan, *Tratat de teoria generală a dreptului*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 485.

² *Ibidem*, p. 485.

³ Declarația drepturilor omului și cetățeanului din anul 1789.

⁴ I. Craiovan, *op. cit.*, p. 419.

Dreptul pozitiv cuprinde regulile care reglementează organizarea puterii publice, legile organice și legile ordinare, decretele și regulamentele administrative.

Drept natural = drept considerat ca imuabil și universal, care ar exista în afara structurilor sociale, decurgând fie din natura sau rațiunea umană, fie din voința sau rațiunea divină.

Precedent judiciar = decizii pronunțate anterior în situații asemănătoare celei supuse judecării.

Studiu de drept comparat = sinteză a principalelor asemănări și deosebiri dintre instituțiile/sistemele supuse procesului de comparare, după etapa juxtapunerii, prin raportare la elementele dreptului național.

Transplant juridic = termen care desemnează diseminarea modelelor juridice de la o ordine juridică exportatoare la una destinată. De regulă, transplantul juridic este un instrument pentru reformarea instituțiilor juridice.

Aculturație juridică = o recunoaștere a valorilor, urmată de asimilarea și apoi de transformarea normei juridice¹, adaptând-o la nevoile societății împrumutătoare, proces care derivă din contactul direct dintre civilizații.

Cross-fertilisation = metodă a dreptului comparat, constând în identificarea, analiza și aplicarea unor soluții juridice din jurisprudența altor state, în ordinea juridică națională, cu scopul de armonizare a dreptului, ca efect al globalizării².

¹ G. Benyahia-Taïbi, „La stratégie d'imitation : Une perspective par les compétences”, în *Revue des Sciences de Gestion*, nr. 2, 2010, pp. 93-98 *apud* A.-M. Goldan, „Fenomenul aculturației juridice – noțiuni preliminare, limite și implicarea globalizării” în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași Tomul Lxvii/1, Științe Juridice*, 2021, pp. 201-211, DOI: 10.47743/jss-2021-67-1-15.

² A. Iftimiei, „Tendințe noi în dreptul comparat: cross-fertilization”, articol susținut în cadrul Conferinței de drept comparat și internațional, ediția a III-a, 23 iunie 2023 și publicat în volumul F. Cristani, C. E. Popa Tache (eds.), *Tempore Mutationis in International and Comparative Law*, ADJURIS – International Academic Publisher, August 2023, pp. 200-229.